

zetet, az assistens jelentése inkább látszik hiteltérdemlőnek. Ez a levél mindenesetre megcáfolja azokat a mendemondákat, melyek szerint Széchenyi csupán szimulálta az őrjöngést és hogy csak menekülés céljából választotta Döblinget „pihenőhelyéül“.

Hogy Döbling Széchenyi számára nem volt pihenőhely, az ma már ismeretes. Legkevésbé az utolsó napokban, amikor az osztrák hatóságok felsőbb helyről irányított zaklatásainak s az április 3-iki házkutatásnak eredményeképpen végleg betelt szenvedéseinek mértéke. Még egy egészséges idegzetű ember is áldozatul esett volna e gyalázatos tortúráknak. Nem csoda tehát, ha a beteg Széchenyi István végső kétségbeesésében a halált választotta. Április 7-én, nagyszombaton este még együtt vacsorázott Görgen igazgatóval és annak feleségével, akik semmi olyat nem vettek rajta észre, ami szörnyű tervét elárulta volna. Másnap, husvétvasárnap reggelén átlőtt fejjel, halva találták meg hálószobája egyik karosszékében.

Ma is rejtély azonban, hogyan került Széchenyihez a revolver? Ez az a pont, amely miatt Görgent és az intézet vezetőségét sokszor érte magyar részről támadás. Pedig a derék Görgen igazán ártatlan volt ebben. Mindenesetre különös azonban, hogy egy nagybeteg — különben is exponált — államférfiút éjjelen át teljesen magára hagytak és hogy a sok látogatót nem ellenőrizték szigorúbban. E tragédia megrendezői azonban hatalmasabbak voltak, mint Görgen. A bécsi udvar klikkje és Bach előtt bizonyára nem ment újdonságszámba, hogy „valaki“ egy revolvert „véletlenül“ Széchenyi szobájában felejtett.

Sajnos, mindezt ma még homály borítja. És 65 évvel halála után éppúgy nem lehet biztosan tudni, hogyan került a gyilkos fegyver Széchenyihez, mint ezelőtt 65 évvel.

Eltemetése körülményei ismeretesek. A döblingi beszentelésen alig egynéhányan vettek részt. A pesti ifjúságot Bach esendőrszuronya nem engedte Döblingbe jutni. A magyar ifjúság csak később, mikor Cenken a családi kriptába eltemették, róhatta le a nagy halott iránti kegyeletét. A döblingi „kripta“ ma is áll. A nevezetes sarokszoba ma orvosi rendelő céljait szolgálja, míg az egykori intézet falait rokkantak és bénák néma szenvedése tölti be. Az élet zakatoló forgatagában csak a magyar vándor áll meg egy percre, hogy az emlékezés fájának hálaleveleit e tragédia helyén koszorúba fonja.

A döblingi mártir emlékééről Bécs nem vesz tudomást. Pedig illő volna, ha legalább egy kis emléktáblával megjelölnék e tragédia színhelyét. Ha az osztrákok nem, legalább mi magyarok.

Czakó István.

SZÉLRÓZSA.

— Népies mondóka. —

*Elöttem van észak,
Ott fehérlő tél jár,
Hátam mögött dél,
Ott sötét az éj már.*

*Balra napenyészet,
Zöld lomb elenyészett.
Jobbra a nap nem kél?
Oh, zokogó Erdély!*

Vöröss József.